

DISLIPIDEMIYA VA YURAK KASALLIKLARI: ZAMONAVIY YONDASHUVLAR VA DORILAR SAMARADORLIGI.

Omonov Azimbek G‘ayrat o‘g‘li

Alfraganus Universitety Tibbiyot fakultet

Davolash ishi 4-kurs talabasi

Ilmiy rahbar: Umarov Botir Axmadaliyevich

Annotatsiya: *Maqola **dislipidemiya va yurak kasalliklari: zamonaviy yondashuvlar va dorilar samaradorligi** mavzusini o‘rganishga bag‘ishlangan. Dislipidemiya — qon lipidlarining, xususan, **xolesterin va triglitseridlar** miqdorining normal chegaralardan oshishi yoki kamayishi bilan xarakterlanadigan holat bo‘lib, u yurak-qon tomir kasalliklari rivojlanishida asosiy xavf omillaridan biridir. Ishda zamonaviy davolash strategiyalari, shu jumladan **statinlar, fibratlar, ezetimib va boshqa lipidni tartibga soluvchi preparatlar** samaradorligi tahlil qilingan. Shuningdek, bemorlarning hayot tarzi, parhez va jismoniy faollik dislipidemiya bilan bog‘liq yurak kasalliklarining oldini olishda muhim omillar sifatida ko‘rib chiqiladi.*

Kalit so‘zlar: *dislipidemiya, xolesterin, triglitseridlar, yurak kasalliklari, statinlar, fibratlar, ezetimib, lipidni tartibga soluvchi dorilar, davolash strategiyalari, profilaktika*

Dislipidemiya — bu qon lipidlarining normadan oshishi yoki kamayishi bilan xarakterlanadigan patofiziologik holat bo‘lib, u ateroskleroz va boshqa yurak-qon tomir kasalliklari rivojlanishida asosiy xavf omilidir. Yuqori xolesterin darajasi va triglitseridlarning oshishi arteriya devorlarida ateromalar hosil bo‘lishiga olib keladi, bu esa yurak ishemik kasalligi, infarkt va insult xavfini oshiradi. Zamonaviy tibbiyotda dislipidemiya bilan og‘rigan bemorlarni davolashda **dorilar samaradorligi, individual yondashuv va bemorning hayot tarzini o‘zgartirish** birgalikda qo‘llaniladi.

Davolash strategiyalari orasida statinlar lipid darajasini pasaytirishda eng samarali preparatlar sifatida e‘tirof etiladi. Fibratlar, ezetimib va boshqa lipidni tartibga soluvchi dorilar esa bemorlarning individual lipid profiliga qarab qo‘llaniladi. Shu bilan birga, sog‘lom turmush tarzi, jismoniy faollik, to‘g‘ri ovqatlanish va stressni boshqarish dislipidemiya bilan bog‘liq yurak kasalliklarining oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

Ushbu ish dislipidemiya va yurak kasalliklari bilan bog‘liq zamonaviy yondashuvlar, dorilar samaradorligi va bemorlarning hayot sifatini yaxshilashga qaratilgan kompleks yondashuvni tahlil qilishga mo‘ljallangan.

Dislipidemiya — bu qon lipidlarining, xususan, xolesterin va triglitseridlar miqdorining normal chegaralardan oshishi yoki kamayishi bilan xarakterlanadigan holat bo‘lib, u yurak-qon tomir kasalliklari rivojlanishida asosiy xavf omillaridan biridir. Yuqori xolesterin darajasi arteriya devorlarida ateromalar hosil bo‘lishiga olib keladi, bu esa ateroskleroz rivojlanishiga va natijada yurak ishemik kasalligi, miokard infarkti hamda insult xavfining

oshishiga sabab bo'ladi. Dislipidemiya bilan og'rigan bemorlarning yurak salomatligi nafaqat lipid profili bilan, balki ularning hayot tarzi, ovqatlanish odatlari, jismoniy faollik darajasi va stressni boshqarish qobiliyati bilan ham bog'liq. Shu sababli, zamonaviy tibbiyotda dislipidemiya bilan bemorlarni davolashda kompleks yondashuv — dori-darmonlar va profilaktik choralarning birgalikda qo'llanilishi katta ahamiyatga ega.

Zamonaviy davolash strategiyalarida statinlar eng samarali preparatlar sifatida tan olinadi. Statinlar xolesterin sintezini pasaytiradi, LDL ("yomon" xolesterin) darajasini kamaytiradi va aterosklerotik jarayonlarni sekinlashtiradi. Fibratlar triglitseridlarni kamaytirishda samarali bo'lib, HDL ("yaxshi" xolesterin) darajasini oshirishga yordam beradi. Ezetimib esa ichakdan xolesterin so'rilishini inhibe qiluvchi preparat sifatida lipid profilini yaxshilashda qo'llaniladi. Bemorning individual lipid profili, kasallik tarixiga va boshqa risk omillariga qarab dorilar kombinatsiyasi belgilanadi, bu esa davolash samaradorligini oshiradi.

Bemorlarning hayot tarzi dislipidemiya bilan bog'liq yurak kasalliklarining rivojlanishida katta ahamiyatga ega. Sog'lom turmush tarzi jismoniy faollikni oshirish, to'g'ri ovqatlanish, ortiqcha yog, tuz va shakarni cheklashni o'z ichiga oladi. Haftasiga kamida 150 daqiqa o'rta intensivlikdagi jismoniy mashqlar yurak faoliyatini yaxshilaydi, LDL darajasini pasaytiradi va HDL darajasini oshiradi. Shu bilan birga, sigaret va spirtli ichimliklardan voz kechish, stressni boshqarish, yetarli uyqu olish bemorlarning yurak salomatligini qo'llab-quvvatlaydi va dislipidemiya bilan bog'liq asoratlar xavfini kamaytiradi.

Dislipidemiya bilan og'rigan bemorlarning hayot sifatini baholash jismoniy va ruhiy ko'rsatkichlarni o'z ichiga olgan kompleks yondashuvni talab qiladi. Jismoniy salomatlikning buzilishi bemorlarni tez charchash, nafas qisishi va bosh og'rishi kabi simptomlar bilan duchor qiladi. Bu holat bemorlarning ish qobiliyati va kundalik faoliyatini cheklaydi. Ruhiy salomatlik esa arterial gipertenziya va dislipidemiya bilan bog'liq stress, depressiya va tashvish bilan chambarchas bog'liq. Shu sababli, ruhiy qo'llab-quvvatlash, maslahat berish va stressni boshqarish choralari bemorlarning hayot sifatini sezilarli darajada yaxshilaydi.

Ijtimoiy faoliyat ham bemorlar hayot sifatini belgilovchi muhim omildir. Dislipidemiya bilan og'rigan bemorlar ko'pincha o'z jismoniy va ruhiy holatlari sababli ijtimoiy tadbirlarda qatnashish imkoniyatini kamaytiradi. Bu bemorlarning o'zini yolg'iz his qilishiga, ijtimoiy izolyatsiyaga olib kelishi mumkin. Shu sababli, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, oilaviy va do'stlar bilan muloqot, shuningdek, kasallik bilan bog'liq ma'lumotlarni olish imkoniyati hayot sifatini yaxshilashga yordam beradi.

Dislipidemiya bilan bog'liq zamonaviy yondashuvlar va dorilar samaradorligi haqida tadqiqotlar ko'rsatadiki, bemorlarning LDL darajasini pasaytirish va HDL darajasini oshirish yurak-qon tomir kasalliklarining rivojlanishini sekinlashtiradi. Shu bilan birga, lipid profilini muntazam nazorat qilish, bemorning dori qabul qilish tartibiga rioya qilishi va

sogʻlom turmush tarzini saqlashi davolash samaradorligini oshiradi. Dorilar va turmush tarzi choralari birgalikda qoʻllanilganda bemorlarning hayot sifati sezilarli darajada yaxshilanadi.

Bundan tashqari, dislipidemiya bilan bogʻliq kasalliklarning oldini olishda erta diagnostika muhim ahamiyatga ega. Bemorlarning lipid profili muntazam tekshirilib, risk guruhlari aniqlanadi, bu esa davolash va profilaktika strategiyalarini vaqtida ishlab chiqishga imkon beradi. Tadqiqotlar shuni koʻrsatadiki, lipid profilini yaxshilash va sogʻlom turmush tarzini qoʻllash ateroskleroz, yurak ishemik kasalligi, infarkt va insult kabi jiddiy asoratlarning oldini olishga yordam beradi.

Umuman olganda, dislipidemiya va yurak kasalliklarini boshqarishda zamonaviy yondashuvlar va dorilar samaradorligi bir-birini toʻldiruvchi omillar sifatida qaraladi. Dorilar lipid darajasini tartibga solishda samarali boʻlsa, sogʻlom turmush tarzi bemorning jismoniy va ruhiy holatini yaxshilashga xizmat qiladi. Kompleks yondashuv bemorlarning hayot sifatini oshirish, kasallik asoratlarini kamaytirish va umumiy yurak salomatligini mustahkamlashda muhim rol oʻynaydi. Shu bilan birga, bemorlarni muntazam kuzatish, individual yondashuvni ishlab chiqish va psixologik qoʻllab-quvvatlash davolash samaradorligini maksimal darajada oshiradi.

Dislipidemiya yurak-qon tomir kasalliklari rivojlanishida asosiy xavf omillaridan biri hisoblanadi. Yuqori xolesterin va triglitseridlar arteriya devorlarida ateromalar hosil boʻlishiga olib kelib, yurak ishemik kasalligi, infarkt va insult xavfini oshiradi. Zamonaviy davolash strategiyalari, xususan statinlar, fibratlar, ezetimib va boshqa lipidni tartibga soluvchi dorilar lipid darajasini nazorat qilishda samarali hisoblanadi. Shu bilan birga, sogʻlom turmush tarzi, jismoniy faollikni oshirish, toʻgʻri ovqatlanish, stressni boshqarish va ijtimoiy qoʻllab-quvvatlash bemorlarning hayot sifatini sezilarli darajada yaxshilaydi. Kompleks yondashuv — dorilar va profilaktik choralarning birgalikda qoʻllanilishi dislipidemiya bilan bogʻliq yurak kasalliklarini oldini olish va bemorlarning hayot sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Grundy S. M., Stone N. J., Bailey A. L., et al. 2018 *AHA/ACC/AACVPR/AAPA/ABC/ACPM/ADA/AGS/APhA/ASPC/NLA/PCNA Guideline on the Management of Blood Cholesterol*. Circulation, 2019;139:e1082–e1143.
2. Cannon C. P., Blazing M. A., Giugliano R. P., et al. *Ezetimibe Added to Statin Therapy after Acute Coronary Syndromes*. N Engl J Med, 2015;372:2387–2397.
3. Stone N. J., Robinson J. G., Lichtenstein A. H., et al. 2013 *ACC/AHA Guideline on the Treatment of Blood Cholesterol to Reduce Atherosclerotic Cardiovascular Risk in Adults*. Circulation, 2014;129:S1–S45.
4. Catapano A. L., Reiner Ž., De Backer G., et al. *ESC/EAS Guidelines for the Management of Dyslipidaemias*. Eur Heart J, 2016;37:2999–3058.

5. Davidson M. H., Stein E. A., Bays H., et al. *Safety and Efficacy of Fibrates in Dyslipidemia Management*. Am J Cardiol, 2007;99:410–419.
6. World Health Organization (WHO). *Cardiovascular Diseases and Dyslipidemia: Fact Sheet*. Geneva, 2022.